

Kansen voor organisatie biogasproducenten Flevoland

Draagvlak en plan van aanpak

Pieter de Wolf en Marcel van der Voort

Kansen voor organisatie biogasproducenten Flevoland

Draagvlak en plan van aanpak

Pieter de Wolf en Marcel van der Voort

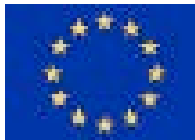
© 2012 Wageningen, ACRRES – Wageningen UR

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ACRRES - Wageningen UR.

ACRRES – Wageningen UR is niet aansprakelijk voor eventuele schadelijke gevolgen die kunnen ontstaan bij gebruik van gegevens uit deze uitgave.

ACRRES – Wageningen UR publicatienummer: 524

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling: Europa investeert in zijn platteland

ACRRES – Wageningen UR

Adres : Edelhertweg 1, Lelystad
: Postbus 430, 8200 AK Lelystad
Tel. : 0320 – 291 111
Fax : 0320 – 230 479
E-mail : info@acrres.nl
Internet : www.acrres.nl

Inhoudsopgave

pagina

1	INLEIDING EN VRAAGSTELLING.....	5
2	MOGELIJKHEDEN VOOR BIOGASPRODUCENTENORGANISATIE	7
2.1	Mogelijke redenen voor samenwerking	7
2.2	Samenwerkingsvorm.....	7
3	BELANGSTELLING	9
4	VERVOLGSTAPPEN	11
	BIJLAGE 1 NAMEN VAN BETROKKENEN	13

1 Inleiding en vraagstelling

De provincie Flevoland is een toonaangevende regio voor wat betreft de productie van duurzame energie. Het grootste deel is afkomstig van windenergie, maar ook biogasinstallaties leveren een behoorlijk aandeel. De meeste biogasinstallaties staan op agrarische bedrijven, daarnaast zijn er enkele installaties gerealiseerd bij afvalverwerkers en rioolwaterzuiveringsinstallaties. De Ontwikkelingsmaatschappij Flevoland (OMFL) wil het agrarisch ondernemerschap in biogasproductie in Flevoland versterken en heeft daarvoor een project aangevraagd 'Versterking en stimulering biogasproductie Flevoland'. Een van de onderdelen van dit project was het opzetten van een plan van aanpak voor een biogasproducentenorganisatie. Dit deelproject wordt uitgevoerd door ACRRES, in nauw overleg met de OMFL. Hiervoor is een werkgroep c.q. projectgroep gevormd, bestaande uit Pieter de Wolf en Marcel van der Voort van ACRRES en Annemarie Strik en Herman Vermeer van de OMFL.

De werkgroep heeft als eerste enkele doelen geformuleerd: belangrijkste doel was het inventariseren van de behoefte aan een producentenorganisatie onder producenten. Hiervoor zijn producenten telefonisch en per e-mail benaderd. Op basis van deze inventarisatie is het mogelijk om een organisatievorm te bepalen en vervolgstappen (het plan van aanpak) te bepalen. De resultaten zijn besproken in een workshop op 4 oktober 2012, waarbij ook enkele producenten aanwezig waren.

2 Mogelijkheden voor biogasproducentenorganisatie

2.1 Mogelijke redenen voor samenwerking

Er zijn verschillende mogelijkheden voor samenwerking denkbaar:

1. Samenwerking bij de inkoop van grondstoffen, bijv. om een betere onderhandelingspositie naar leveranciers te krijgen. Dit is onder andere onderzocht in een deelproject 'biomassatool.'
2. Samenwerking bij de afzet van biogas of elektriciteit, om een groter volume te kunnen leveren en een betere onderhandelingspositie naar afnemers te krijgen. In Zuidelijk Flevoland hebben enkele ondernemers samen het plan ontwikkeld voor een biogasringleiding, die gas zou moeten leveren voor een nieuwe woonwijk in Almere. Dit plan is echter door de vertraagde ontwikkeling van Almere nog niet gerealiseerd.
3. Samenwerking bij grote investeringen, zoals in het opwerken van biogas naar aardgas of in de verwerking van digestaat. Dit zijn investeringen die de schaal van een individuele installatie of de financiële mogelijkheden van een individueel bedrijf vaak overstijgen. Het voorbeeld van de biogasringleiding in Zuidelijk Flevoland past hier ook bij.
4. Samenwerking in de belangenbehartiging naar overheden. Op nationaal niveau gebeurt dat door de Biogas Branche Organisatie.
5. Samenwerking in het ontwikkelen en delen van kennis, bijvoorbeeld in studiegroepverband.

Samenwerking kan tegelijkertijd op meerdere doelen gericht zijn.

2.2 Samenwerkingsvorm

De vorm van samenwerking hangt deels samen met de doelen: bij sommige doelen past een tijdelijke samenwerking vanuit een specifieke aanleiding (nieuwe beleidsontwikkeling vraagt gezamenlijke reactie vanuit producenten), bij andere doelen is een min of meer permanente samenwerking denkbaar (bij gezamenlijke investeringen).

Daarnaast is er verschil denkbaar in deelname: bij belangenbehartiging op provinciaal niveau ligt het voor de hand dat alle Flevolandse producenten meedoen, bij een gezamenlijke investering in een voorbereidingsinstallatie is de samenwerking beperkt tot de investeerders die waarschijnlijk op korte afstand van elkaar zitten. Voor andere doelen, zoals samenwerking bij de afzet of in het ontwikkelen en delen van kennis is een provinciale begrenzing wellicht niet relevant en kan op landelijk niveau worden samengewerkt.

3 Belangstelling

Er is weinig animo bij ondernemers voor een producentenorganisatie, blijkt uit een telefonische rondgang. Dit beeld heeft twee kanten: samenwerking lijkt ondernemers op voorhand af te schrikken, maar tegelijkertijd bestaan er verschillende samenwerkingsinitiatieven in Flevoland:

- In Zuidelijk Flevoland werken enkele ondernemers samen aan een plan om een nieuw te bouwen wijk van Almere te voorzien van energie.
- Vijf ondernemers in Zuidelijk Flevoland nemen deel aan een studiegroep, begeleid door Ekwadraat. In deze groep zitten ook enkele ondernemers van buiten Flevoland.
- In Zuidelijk Flevoland overwegen enkele ondernemers om samen een voorbewerkingsinstallatie voor biomassa te realiseren.

Uit deze initiatieven blijkt dat ondernemers in Zuidelijk Flevoland op verschillende fronten samenwerken, o.a. bij gezamenlijke investeringsplannen, gezamenlijke afzet en leren van elkaar. Deze ondernemers zitten relatief dicht bij elkaar, waardoor de kansen voor gezamenlijke investeringen ook groter zijn. Deze samenwerkingen ontstaan van onderaf en hebben ook geen formele status (rechtspersoon).

Als de mogelijke redenen voor samenwerking uit hoofdstuk 2 één voor één worden nagegaan, komt het volgende beeld naar voren uit de contacten met producenten:

1. Gezamenlijke inkoop. Ook uit andere studies blijkt dat de concurrentie om grondstoffen erg groot is. De schaal van Flevolandse vergisters is ook bij elkaar opgeteld onvoldoende om een stevige positie naar biomassahandelaren te ontwikkelen. De andere kant is dat één vergister vaak al groot genoeg is om het aanbod van individuele biomassaproducenten te verwerken, bijvoorbeeld uitgesorteerde partijen uien of wortelen. Samenwerking bij de inkoop van biomassa (co-producten) lost volgens producenten niets op, blijkt ook tijdens de workshop van 4 oktober 2012.
2. Gezamenlijke afzet. Het versterken van de positie naar afnemers door krachtenbundeling is niet zo eenvoudig bij bestaande installaties, waar één op één contracten gesloten zijn voor elektriciteit. Warmte van bestaande installaties is alleen lokaal af te zetten, waardoor gezamenlijke afzet weinig kans heeft. Er ontstaan wel kansen als ondernemers bijvoorbeeld samen de warmtevoorziening van een woonwijk te organiseren, zoals in Almere d.m.v. een biogasringleiding. Kortom, op dit thema zien ondernemers vooral mogelijkheden in combinatie met gezamenlijke investeringen in technologie of netwerken (zie 3).
3. Gezamenlijke investeringen. Op dit punt liggen voor Flevoland de meeste kansen: grote investeringen in voorbewerking van biomassa, opwerking van biogas, verwerking van digestaat of een gezamenlijke gasleiding kunnen het rendement van bestaande installaties opvijzelen, maar de investering en de schaal van de technologie overstijgt de schaal van het individuele bedrijf. Samenwerking is dan wel beperkt tot installaties op relatief korte afstand van elkaar, omdat transportkosten anders behoorlijk oplopen. Feitelijk gaat het hier dus om projecten van enkele ondernemers en niet om samenwerking op Flevolandse schaal. Ook tijdens de workshop op 4 oktober 2012 blijkt dat ondernemers in deze richting denken. Een ondernemer suggereert een specifiek Flevolands fonds wat bijvoorbeeld 25% van dergelijke investeringen stimuleert en zo de concurrentiepositie van Flevolandse vergisters daadwerkelijk versterkt.
4. Belangenbehartiging. Ondernemers lopen bij investeringsplannen vaak aan tegen institutionele belemmeringen en trage procedures, met name bij lokale overheden en bij netbeheerders. Ondernemers zijn ook samen onvoldoende in staat om hier doorheen te komen en vragen hier om een actieve rol van o.a. de provincie of de OMFL: Kunnen lokale overheden inhoudelijk en procedureel ondersteund en gestimuleerd worden bij vergunningsverlening? Daarnaast gaat het hier

vaak om specifieke knelpunten rond een lokaal initiatief, waardoor Flevoland-brede samenwerking van ondernemers weinig toevoegt.

Voor veel knelpunten in landelijk beleid, zoals het plaatsen van co-producten op de witte lijst, is er al een landelijke belangenbehartiger, de Biogas Branche Organisatie. In de workshop van 4 oktober werd op één punt een faciliterende rol vanuit de provincie gevraagd: is het mogelijk om bij de nationale overheid experimenteerruimte op provinciaal niveau te realiseren? Ondernemers denken hierbij specifiek aan het benutten van co-producten die (nog) niet op de witte lijst staan en nieuwe mogelijkheden om digestaat af te zetten, al dan niet verwerkt.

5. Kennisuitwisseling. Er is bij enkele producenten wel behoefte aan een netwerk waarin producenten van elkaar kunnen leren over nieuwe technologieën en opties om het rendement van bestaande installaties te verbeteren. De bestaande studiegroep van Ekwadraat, waarin al vijf Flevolandse ondernemers deelnemen, heeft deze functie. Het is te overwegen om de overige ondernemers te verwijzen naar deze groep. Een andere optie is het organiseren van een aantal winterbijeenkomsten voor alle Flevolandse ondernemers, zonder deze een formele status als studiegroep te geven. RINGG, OMFL en ACRRES zouden hiervoor het initiatief kunnen nemen. De financiering van een dergelijk netwerk kan deels van deelnemers komen vanwege het directe belang, maar een publieke bijdrage kan het initiatief stimuleren en mogelijk ook continuïteit geven. Helaas is de regeling Praktijknetwerken (uitgevoerd door Dienst Regelingen) en de regeling Leren voor Duurzame Ontwikkeling (uitgevoerd door de provincie) niet op korte termijn open. In het kader van dit project is niet verkend of er andere (maatwerk)oplossingen mogelijk zijn.

Tot slot: gezien de lastige financiële situatie van een aantal (MEP) vergisters is de vraag of deze ondernemers nog willen investeren in hun installatie. Het is daarom ook niet ondenkbaar dat enkele ondernemers in feite al gekozen hebben voor een afbouwscenario en niet meer actief deel willen nemen aan welk samenwerkingsinitiatief dan ook.

4 Vervolgstappen

Om de biogasproductie in Flevoland te versterken, is een (formele) organisatie van biogasproducenten niet een eerstvolgende logische stap. Een concreet plan van aanpak met een suggestie voor een organisatievorm is op basis van deze bevindingen niet ontwikkeld.

Er lijkt bij de ondernemers behoefte te zijn aan de volgende dingen:

- a. Experimenteerruimte voor (delen van) Flevoland binnen de 'witte lijst', afval- en mestwetgeving, bijvoorbeeld om andere grondstoffen te kunnen gebruiken of meer mogelijkheden te hebben voor de afzet van het digestaat. Deze experimenteerruimte valt onder verantwoordelijkheid van de rijksoverheid. De provincie Flevoland zou het initiatief kunnen nemen.
- b. Ondersteuning van projecten die het rendement van bestaande installaties verhogen, zoals voorbereiding van biomassa, bewerking van digestaat, opwerking van biogas of afzet van warmte en/of CO₂. Veel van deze investeringen gaan de schaal van individuele vergisters te boven en zijn qua organisatie en kennis ook gecompliceerd. Het beschikbaar stellen of optimaliseren van de toegang tot fondsen kan Flevolandse installaties de beoogde voorsprong geven. Daarnaast is er behoefte aan ondersteuning bij het oplossen van problemen bij gemeentes (vergunningen, trage procedures) en beheerders van energienetten (weerstand, trage procedures). Gezien het provinciale belang zou de provincie Flevoland ook hier de verantwoordelijkheid kunnen nemen.
- c. Subsidiefonds voor projecten. Een specifieke wens die de concurrentiepositie van Flevolandse installaties kan versterken, is de financiële ondersteuning van investeringsprojecten in Flevoland met bijv. max. 25%. De provincie heeft hier ook belang bij en kan door specifieke voorwaarden ook de ontwikkeling sturen in de gewenste richting. De enige kanttekening is dat de concurrentie tussen Flevolandse producenten versterkt kan worden, vooral bij projecten rond de benutting van lokale biomassa of de lokale afzet van energie.
- d. Gelegenheid om van elkaar te leren over nieuwe technologieën en andere opties om het rendement van bestaande installaties te verbeteren. Aansluiten bij de bestaande studiegroep van Ekwadraat ligt voor de hand. Daarnaast is een aantal winterbijeenkomsten voor Flevolandse ondernemers mogelijk rond enkele onderwerpen, geïnitieerd door OMFL, RINGG en/of ACRRES. Op korte termijn is er geen geschikte subsidieregeling beschikbaar, zoals de landelijke Regeling Praktijknetwerken of Leren voor Duurzame Ontwikkeling.

Bijlage 1 Namen van betrokkenen

De werkgroep voor dit project bestond uit

- Pieter de Wolf en Marcel van der Voort vanuit ACRRES
- Herman Vermeer en Annemarie Strik van de OMFL.

Met de volgende biogasproducenten is telefonisch of via e-mail contact geweest:

- Erk Energy (dhr. Den Brok)
- Harvesta GG (dhr. Vogelaar)
- Mts. Hotsma (dhr. Hotsma)
- Orgaworld (dhr. Dortmans)
- Van der Steege (dhr. Senden)
- Mts. Timmer (Dhr. Timmer)
- Wageningen UR (dhr. Durks)
- De overige producenten reageerden niet op de e-mail en waren bij enkele pogingen niet telefonisch bereikbaar.

De volgende producenten waren aanwezig tijdens de workshop op 4 oktober 2012:

- Dhr. Senden van Van der Steege
- Dhr. Hotsma

www.acrres.nl

WAGENINGENUR
For quality of life